

Debatt

debatt@dn.no

På landsbygda har noen få fått et nytt skolebygg, eller en sykestue - men lærerne og sykepleierne kommer sjelden.

I dag går José Eduardo dos Santos av etter 38 år som president i Angola. Regjeringspartiet MPLA vant valget i august med to tredelers flertall, mens samtidlige opposisjonspartier underkjente resultatet. João Lourenço overtar som president. Foto: Marco Longhari/AFP/NTB Scanpix

Kaos truer Angola

Det går mot usikre tider i landet hvor Statoil har tjent mest på alle sine utenlandsinvesteringer.

Etter 38 år som president går José Eduardo dos Santos av 26. september. Det er ikke akkurat en kompispassing han sender sin etterfølger João Lourenço. Dos Santos etterlater seg et land med problemer på alle fronter, og et dårlig gjennomført valg gir Lourenço lav legitimitet.

Valgkommisjonen (CNE) erklærte at regjeringspartiet MPLA nok en gang tok to tredelers flertall (!) i nasjonalforsamlingen, og at Lourenço er valgt til president. Samtlige opposisjonspartier underkjente resultatet. De viste til åpenbare brudd på lovpålagte optellingsprosedyrer og klaget til landets forfatningsrett. Før klagen var behandlet sendte USA, Frankrike og andre sine gratulasjoner til Angolas neste president, João Lourenço. Realpolitikken trumfet demokratiske prinsipper, igjen.

Opposisjonspartiene klager ble formelt avvist, som alltid før. De måtte også drive valgkamp i motbakke. MPLA kunne derimot trekke på

Innlegg Aslak Orre

Aslak Orre, seniorforsker, Chr. Michelsens Institutt

statens ressurser og massemediene. Statsapparatet har vært i MPLA-kontroll siden uavhengigheten fra Portugal for 42 år siden, inkludert politi, de væpnede styrker, sentral- og lokalforvaltning, alle offentlige selskap, statsoljeselskapet, og ikke minst rettsvesenet. Forberedelsene av valget, havresekken, ble mot opposisjonens protester overført fra CNE til bukken, territorialminister Bornito de Sousa, også MPLAs annen kandidat. Med

valgresultatet ble han landets visepresident. I sosiale medier koker frustrasjonen. Det er vanskelig å se hvordan Lourenço skal etablere tillit etter et slikt valg.

Dominansen er et tveegget sverd for MPLA, da det blir stadig vanskeligere å gi andre skylden for landets utviklingsfiasko. Oljeboomen (2002-2014) ga dem minst 600 milliarder dollar og helt unike muligheter, men ble ikke omsatt i varig utvikling. For eksempel, nesten uten foredlingsindustri er landet totalt avhengig av import, og siden olje utgjør 96 prosent av eksportinntektene knelte økonomien da oljeprisen falt i 2014. Folketallet øker nå langt raskere enn økonomisk vekst, så fattigdommen øker.

Infrastrukturen som ble bygd under oljeboomen er bokstavelig talt i oppløsning. Korrupsjon bidro til dårlige byggverk og generelt elendig ressursutnyttelse. På landsbygda har noen få fått et nytt skolebygg, eller en sykestue - men lærerne og sykepleierne kommer sjelden. Mange vil aldri se en lege, med kun tre leger per 100.000

innbyggere. En av konsekvensene er verdens høyeste barnedødelighet.

To prosesser har formet makten siden borgerkrigen sluttet i 2002: Partiet MPLA konsoliderte en partistat i et formelt flerpartisystem (opposisjon ble kooptert eller ekskludert), og José Eduardo dos Santos befestet sin personlige posisjon over partiet. Parti- og presidentlojalitet ble bærende prinsipper i fordelingen av landets oljeinntekter, og mulighetene for å bli (veldig) rik uten å produsere stort. Som ledende partimann i 30 år har João Lourenço vært med å forme systemet.

Grunnloven fra 2010 ga dos Santos nesten alle fullmakter. Han har plassert sine mest betrodde i sentrale posisjoner i sikkerhetsapparatet og politi, og en ny lov vil gjøre det vanskelig for etterfølgeren å fjerne disse. Dos Santos' ublu plassering av familien i sentrale posisjoner er nå allment kjent. Sønnen José Filomeno ble leder for landets «oljefond» med 5 milliarder dollar som startkapital. Halvsøsteren, Isabel, var allerede Afrikas rikeste kvinne da faren utpekte

henne til ny leder for statsoljeselskapet Sonangol - Angolas største inntektsmaskin. Om helsen bærer fortsetter Dos Santos endatil som president i MPLA, med Lourenço hans underordnede.

Så hva tilbyr Lourenço?

Foreløpig ingen reformideer, men til hans forsvar tillot dos Santos heller ingen «reformister» å skinne. Vil Lourenço fristes til å gi forgjengerens vanstyre skylden for alle problemer, falle han i ryggen og angripe hans gjenværende innflytelse? Eller vil den tidligere generalen heller stagge misnøyen i landet med hard undertrykkelse?

Uansett, presidentskiftet blir en mulighet, også for Norge: med Statoils gigantiske interesser i Angolas oljeindustri på spill har Norge forholdt seg lavmælt til dos Santos' korrupte og autoritære regime. Dette er en gylden mulighet til å finne en ny og tydeligere røst, og kreve menneskerettigheter, bedre styresett, fordeling og demokrati.

Aslak Orre, seniorforsker, Chr. Michelsens Institutt